

SLOVENIJA

Uredništvo: Ljubljana, Tyrševa cesta št. 17

Naročnina četrletno 15 Din

za pol leta 50 Din

za vse leto 60 Din

Posamezne številke 1.50 Din

V z a m e j s t v o celoletna naročnina 90 Din

Ljubljana, 12. marca 1937.

Upravištvo: Ljubljana, Tyrševa cesta 17

Poštnočekovni račun:

Ljubljana št. 16.176

Rokopisov ne vračamo

Oglesi po tarifu

Tiska Zadržna tiskarna (M. Blejec) v Ljubljani

Slovenske politične stvarnosti

Zakaj molče?

Naš list se v vsaki svoji številki peča z jugosloveni in njih glasili. Pri nas izhajajoča jugoslovenska žurnalja pa ne da nikoli stvarnega odgovora, ampak zabrusi tu in tam k večjemu kakšno psovko. Kje je vzrok za to molčanje? Nikjer drugje, kot v dejstvu, da na naše trditve in dokaze sploh ne more ničesar odgovoriti, ker so naša izvajanja zgodovinsko resnična, podprta z nepobitnimi dokazi, ter so zaključki tako logično in jasno izvedeni, da se nanje sploh ne da drugače odgovoriti kot s priznanjem, da je pravilno naše stališče. In kaj je bistvo vseh naših trditvev? Da so jugosloveni, ki žive med nami, s tem, da so pomagali ustvariti centralizem, Sloveniji povzročili milijardno škodo. Rajnki Svetozar Pribečević, ki je bil v družini z našimi jugosloveni, je svojo zmoto priznal. Ljubljansko »Jutro« je pa zapisalo, ko je prišlo v opozicijo, da s centralizmom ne gre, in da je centrali treba pustiti le najnujnejše posle. Vse to pa zavijejo tako, da njihovi polizobraženci ne zapazijo izvirnega greha, ki so ga nad Slovenijo zagrešili jugosloveni. V tem so mojstri. Medtem ko Slovenija leži na tleh in obupno išče izhoda iz stanja, v katerega jo je pahnil centralizem, odvrtača jugoslovensko-nacionalno časopisje pozornost svojih bravcev od te nesreče s tem, da jih slepi z borbo zoper klerikalizem ter jih zabava s trapastim pisanjem o uspehih in neuspehih španskega generala Franca. Jugoslovensko-nacionalno časopisje je dobro izurjeno. Dnevne politične dogodke, zgodovinska dejstva, polemiko itd. zavija v neko navidezno logiko, tako da mu polizobraženec brez vsega naseda in seveda dá tej »logiki« tudi prav. Škoda pa je, da drugo časopisje nima ali ne more imeti iste udarne moči in ostrine v polemiki. Zato imajo jugoslovenski listi večkrat prav lahek opravek, čeprav so Slovincem napravili v politiki neizmerno škodo. Pomisliti je treba le, koliko izgub bi bilo slovenstvu prihranjenih, če bi vseh zadnjih 18 let vse časopisje, ki izhaja pri nas, stalo na odločnem slovenskem stališču in branilo skupne slovenske koristi kot en mož. Nismo domišljavi, še manj pa mislimo sami sebi peti hvalo, zdi se nam pa vseeno, da je prav »Slovenija« jugoslovenarje pri nas popolnoma razkrila, tako da jim je pošla sapa in da nam ne morejo ničesar stvarnega odgovoriti — ostale so jim samo psovke. To pa zaradi naše načelne podlage, ker stojimo zunaj strank in samo na slovenskem stališču ter z nami ne morejo voditi donkihotskega boja zaradi klerikalizma, nam ne morejo očitati neuspehov zaradi sodelovanja v vladi, ne koruptnosti in ne nedoslednosti. Edino, kar nam morejo očitati, je to, da smo čisti Slovinci, da smo »slovenoborci«. Ravno na to smo pa ponosni. In če nas pitajo s separatist, jim lahko damo gladek odgovor: Da smo separatisti, kajti separatizem je pač pojmovno nasprotje centralizma.

»Nacionalna« vzgoja.

Za državno skupnost Slovincem, Hrvatov in Srbov imamo mi Slovinci besedo »jugoslovenska« država. Hrvatje pravijo »jugoslavenska«, Srbi pa »jugoslovenska«. Zakaj neki jugosloveni, ki so doma pri nas, ne rabijo ne slovenskega, ne hrvaškega izraza, ampak ravno srbskega? Prva leta po vojni so pogosto razpravljali o tem, če je država SHS razširjena bivša kraljevina Srbija, ali pa če je nova država. Očitno so naši jugosloveni pripadniki prvega mnenja. Sami si prisvajajo v svojem časopisju in v uradnem jeziku mnogo srbskih izrazov (večkrat tudi turških), s centralizmom so jim pa izročili moč nad vso državo. Medtem ko v Srbiji nihče ne govori resno o srbskem plemenu, temveč le o srbskem narodu, dopovedujejo naši jugosloveni svoji mladini, da smo mi Slovinci in Hrvati plemeni (čeprav oboji do 90% to odločno odklanjamo), in da smo vsi skupaj en sam »integralen« narod. S tem pa ravno odvezemajo mladini vsako odporno moč zoper centralizem, ko ji vcep-

ljajo prepričanje, da mora res vse — zlasti denar — biti osredotočeno v Belgradu. Tako pa hote spravljajo Slovenijo v revščino. Govore, da ima odrešilno moč jugoslovenski nacionalizem. Za nas Slovence pa ima odrešilno moč le tista sila, ki bo strla centralizem in nam s tem dala mogočnost, da spet spravimo v tek svoje gospodarstvo in da sami upravljamo svoje finance. Kako naj se potem ta odrešilna moč imenuje, nam je vseeno. Naša narurna pravica je, da svoje gospodarstvo sami upravljamo. Jugoslovenizem nas je pa tudi gospodarsko le izžemal. Vzgoja slovenske mladine mora zato biti le slovensko-narodna, tako kot hrvaška družina vzgaja svoje otroke v hrvaškem

Dr. I. št.:

Samouprave na platnu

(Konec)

IV.

Triumfalni sklep.

S strumno svojo miselnostjo in doslednostjo so jutranjiki zagrabili soglasnost med splošnim njihovim konceptom in med samoupravami tudi od druge strani. V razgledu po »ustvarjajoči sili jugoslovenske misli« so namreč ugotovili, da je bil največji in odločilni korak na potu k decentralizaciji in k samoupravi storjen ravno v času, ko je jugoslovenska misel triumfirala!

Običimo pri tem oznanilo, nad katerim smo lahko ostrmeli! Oznanilo zveni tako prepričevalno, da bi vsakdo, ki ni doživel zadnjih dvajset let na lastni koži, moral vzklikniti: Kaj se pripravate vendar zaradi samouprav, ko jih pa že imate, kajti največji in odločilni korak k njim je bil že storjen! Ker stvarno samouprav danes nimamo in jih nedvomno šele zahtevamo, pa je vsakomur, ki je občutil prej omenjeno dobo na lastni koži, oznanilo popolnoma nerazumljivo.

Ali kaj naj rečemo še k ugotovitvi, da je bil prizadeti korak storjen »ravno v času, ko je jugoslovenska misel triumfirala«? Saj je vendar osnovna misel jutranjikov ta, da triumfira jugoslovenska misel samo takrat, zato pa takrat vsekar, kadar so jutranjiki nad kovčegom in ne pod njim! Ko je pokrita resnica po vrhu še ta, da so njihovi južnejši somišljeniki od prevrata dalje stalno nad kovčegom! Kako je moglo jutranje glasilo uporabiti glagol »triumfirati« v preteklem času?

Če bi stalo goraje oznanilo samo zase, bi se torej vsakdo brezupno lotil nerešljive naloge najti, kateri čas in kateri korak je bil jutranjikom pred očmi, ko so se povzpeli do prizadete trditve. K sreči ne stoji samo za sebe, ne; sledi mu pojasnilo: »Kakor simbol se vidi dejstvo, da sta

imenovanje naše kraljevine in uvedba banovin povezani z istim rojstnim dnevom«.

Tako, zdaj vemo; kakor luč z neba se nam dopade to pojasnilo. Nič več ne smemo dvomiti, da je bil tisti čas, ko je jugoslovenska misel na vsak način triumfirala, čas, ko je bil izdan zakon z dne 3. oktobra 1929. Razume se, da velja ta ugotovitev vsestransko, namreč zlasti tudi tako, da je jugoslovenska misel triumfirala natančno takrat in očitno celo zaradi tega, ker je takrat stopil v veljavo tudi § 29. zakona z dne 3. oktobra 1929. To je zelo dragoceno dognanje, kajti jutranjiki si v zadnjih letih zelo vneto umivajo roke nad

dobu dvaintridesetih mesecev,

ki so pretekli pred septembrom 1931. V tem oziru so tako nagli, da mežijo celo pred takimi zgodovinskimi okolnostmi, kakor so od njih samih dani naslovi: »vlada nacionalne koncentracije«, »vlada šestojanuarskega manifesta«; če pogledate v jutranja glasila iz jeseni 1931, spoznate, da so to naslovi, ki mislijo na režime, katerih hudi pod-

duhu, srbska pa v srbskem. Le mi Slovinci naj bomo vedno jugosloveni! Videti je, da se naše polizobraženstvo še ni osvobodilo valptovskega vpliva, ki nam je vcepljal tlačansko pamet. Zakaj ne bi svobodno in odkrito poudarjali, da smo Slovinci in da za svoje kulturno življenje rabimo lastnih financ! Da smo v državno-pravnem oziru Jugoslovani, je tako uzakonjeno. Kaj naj bi mi Slovinci ali država pridobila s tem, če bi po nekem čudežu mi Slovinci res postali nekakšni jugosloveni? Dobiček od te namišljene teorije ima le čaršija, ker uživa naš slovenski denar! Če jugosloveni pravijo, da je v državi Jugoslaviji le jugoslovenski narod, potem bi jim morali povedati, da so v državi, ki se ji pravi Jugoslavija, štirje narodi, to je slovenski, hrvaški, srbski in še — jugoslovenski! N. K.

porniki so bili ljudje, ki so odločali pri jutranjih glasilih tedaj — in danes, in da so to ljudje, ki so se proslavili z znamenito JNS. Z navedenimi naslovi so jutranjiki hoteli tudi poudariti, da so od njih podprti takratni režimi izrečni izvrševalci nalog predhodnih režimov, torej tudi v polni meri soodgovorni za delo predhodnih režimov, najsi niso njihove luči prvotno sodelovale.

Za nas je to samo politična ugotovitev, ki je ne bo mogoče več izruvat. Pri predmetu, ki se tiče za samouprav, nas še zanima tisti »največji in odločilni korak«, ki naj bi bil takrat storjen na potu k

decentralizaciji in samoupravi.

Pregledali smo skrbno zakon z dne 3. oktobra 1. 1929 in moramo priznati, da nismo našli nobene koraka k decentralizaciji in k samoupravam v njem. Rahlo se nam dozdeva, da mislijo jutranjiki — zaradi skladnosti z elementi državno-pravne vede, s katero razpolagajo pred lastnim ogledalom — na §§ 6 in 7 tega zakona, ker predpisujeta, da je ban zadnja upravna stopnja v stvarih dotične banovine. Iz določbe bi sledilo namreč, da pritožbe zoper banove odločbe na ministrstvo ni več, temveč bi šla samo še tožba na upravno sodišče. To bi bila vsekakor določena decentralizacija upravne funkcije, če bi bili tisti odločbi v veljavi. Jutranja »samouprava« pa je rešena v tem zakonu očitno na največji in odločilni način tako, da imenuje bana vladar na predlog — banovinske samoupravne zbornice? Ne, na predlog — notranjega ministra! Ta določba vsekakor še velja. Ne veljata pa že davno več tisti prejšnji določbi, temveč sta veljali vsega skupaj — beri in reci —

deset dni.

V tako kratki dobi, v kateri je zamrl največji in odločilni korak k decentralizaciji in k samoupravi, čisto gotovo ni prenehala triumfirati jugoslovenska misel, temveč je triumfirala kar naprej tudi potem, ko največjega in odločilnega koraka ni bilo več, nego ga je nadomestil velik ali odločen korak nazaj k — centralizmu. Takrat pa je zares!

Ker ni verjetno, da bi se unitaristi raznih barv spomnili sami od sebe na to, kako se je zgodilo to, da je ban prenehal že v desetih dnevih biti simbol decentralizacije, jih vabimo, da si ogledajo

zakon o spremembah in dopolnitvah zakona o notranji upravi!

Ta zakon, napravljen na tihem od centralne birokracije, je z naravnost triumfalno potezo spravil s sveta decentralistično zablodo o dokončni odločilnosti banov in jih je potisnil nazaj v vlogo prejšnjih »velikih županov« z edino spremembo, da so načelovali večjim področjem in imeli krajši naslov. Tako čakamo zdaj lahko še na druge trenutke, v katerih bodo unitaristi zasledili triumfiranje jugoslovenske misli.

Pohojena modrost

Branje »Pohoda« na sebi je prav za prav precej kratkoročna zadeva. Stvar, ki jo zagovarja, je tako klavarna, da bi rabila kar najspretnejšega peresa, če naj bi se že vsaj za oko nekaj napravilo iz nje. Če se je pa loteva še po vrhu umska neboljnost, ni čuda, da ne more nastati drugega, kakor nadložnost.

Čaršija — čigava je?

»Pohod« je končno tudi prišel do spoznanja, da je pri nas vprašanje slabe uprave, korupcije in čaršije tisto, kar je razjedalo in še danes krni notranjo moč države. Toda to je bila le ugotovitev; kdo je tisti, ki to čaršijo podpira in v resnici od nje živi, to je pa druga stvar.

Tista druga stvar pa je pri nas in za nas prva in poglavitna stvar. Kajti da čaršijo in korupcijo nekdo podpira, to je zdaj celo za »Pohod« postalo jasno. Da jih ne podpira tisti, ki ima od njih škodo, ki se zato ves čas z vsemi silami bojuje zoper nji, namreč slovenski in hrvaški narod, to bo tudi celo »Pohodu« jasno, čeprav neprijetno, kajti zadelo bo njegove najsvetejše unitaristične svetinje. Kdo ju torej podpira, kdo ju sploh podpirati more, o jugoslovenska bistrovidnost? Vendar samo tisti, ki ima oblast in ki si je to oblast vzel zoper voljo slovenskega in hrvaškega naroda. To pa je jugoslovenski centralizem ali unitarizem, kakor se imenuje sedaj, ko je zgubilo prvo ime že zadnjo vero.

Kajti povezanost korupcije in jugoslovenarstva je notranja, tako rekoč organična. Rasti in uspevati more korupcija samo tam, kjer je odrinjeno ljudstvo od nadzorstva. To pa je odrinjeno povsod, kjer vlada centralizem. Pri tem pa avtokratične nacionalne samosilnosti niti ne omenimo, ki tudi precej, pa še prav precej šteje.

Najlepši napredek za čaršijo.

»Pohod« zatrjuje dalje,

da so bili časi nacionalnega navdušenja časi našega najlepšega napredka.

Če bi nam hotel »Pohod« dobo, čas in kraj tega z nacionalizmom zvezanega napredka, posebno pri nas Slovencih, vsaj malo bližje oznamenovati! Ako je ta napredek v naših višjih dajatvah, potem ga je res kar od sile bilo. Drugega napredka pa vsaj pri nas ni, ki bi se ne bil vršil in izvršil v neprestanem trdovratnem boju zoper jugoslovenstvo.

Separatizem je nastal, ker je ljudstvu bilo — predobro!

Le tako moremo tudi razumeti, da so se take močne separatistične sile pojavile v svojih pravih oblikah šele razmeroma pozno.

Pohojena logika! Če je že tisto nacionalno navdušenje delalo take čudeže, odkod med ljudstvom taka nezadovoljnost nad nacionalci? Mar je res slovensko in hrvaško ljudstvo tako topo, da ne ve in ne loči, kaj in kje je zanj dobro in kaj slabo?

Čaršija, likvidacija — prazni zadevi.

Sedaj pa pride najbolj imenitno:

Njih glasniki, ki nasproti jugoslovenskim nacionalistom nimajo drugega resnejšega očitka, kot čaršijo in prazno besedo o likvidaciji, pa so prav tisti, ki s čaršijo stojijo in padejo.

Torej očitek o čaršiji, ki jo je dva odstavka prej »Pohod« sam priznal kot moč, ki razjeda državo, ta očitek naenkrat ni več resen.

In tista beseda o likvidaciji slovenstva, od Narodne Odbrane razglašena, je prazna! O seveda je prazna, za jugoslovene namreč, ki jim slovenstva ni mar. Slovenci pa se bomo že potrudili, da tudi za nas postane prazna, še bolj, kakor je prazno jugoslovenstvo.

Korupcija in centralizem sta eno.

Ali si moremo predstavljati naše slovenoborske liste, shode in resolucije brez očitkov čaršije in korupcije? Ali si pa moremo predstavljati dobro upravo, poštenost in moralo, pa kljub temu separatistične struje?

Seveda si jih ne moreš predstavljati, o nacionalni »Pohod«. Kajti v tem je prav bistvo jugoslovenstva: centralizem ali unitarizem, neizogibno povezan s slabo upravo in korupcijo. Dokler je eden, živi tudi drugi.

Slovenski klubi.

Jugoslovenstvo in srbstvo sta bila od začetka eno. Staremu, patriarhalnemu srbstvu sicer jugoslovenstvo s svojo agentovsko vsiljivostjo ni bilo prav nič simpatično. Ali molčalo je spričo velikanskih stvarnih koristi, ki mu jih je donášalo.

Pritisk Hrvatov in Slovencev je povzročil, da so opazili v Belgradu, da tako ne pojde dalje. Takoj so pokazali tam doli pravo miselnost. Začeli so snovati srbske klube, češ da so Srbi mislili in delali doslej samo za jugoslovenstvo, pri tem pa pozabili — nase! No, to je navsezadnje in stvarno prav za prav res: jugoslovenstvo je isto s srbstvom, če so delali za eno, so delali samodejno tudi za drugo. Tista pozabljivost je bila torej samo izraz zadovoljnosti z jugoslovenstvom.

Do tu so bili jugosloveni zadovoljni. Kajti srbski klubi po njihovem tako ne morejo biti drugačni, ko jugoslovenski. Druga pa je, če delajo tudi Slovenci takisto. Tu je pa »Pohod« že kar razžaljen, pa tudi skrbi ga:

»Slovenija« že poziva, naj se v vseh večjih krajih, po trgih in mestih ali celo vaseh osnujejo »slovenski klubi«, ki bi imeli v Ljubljani svojo centralo in dobili natančno evidenco nad mišljenjem, govorjenjem in delovanjem nekkih ljudi, da se sestavi natančen seznam narodnih izdajalcev.

Torej se mu le zdi, da bi naše ljudstvo kdaj zahtevalo obračun. In da moč nacionalizma ne gre čez dosegaj pendreka.

Najboljši šivalni stroji in kolesa

»ADLER«

po izredno nizkih cenah pri tvrdki

Josip Petelinc, Ljubljana
za vodo (blizu Prešernovega spomenika)

Večletno jamstvo!
Pouk v umetnem vezanju brezplačen!

Iz Masarykovih spominov

(Nadaljevanje)

54.

V tem poglavju opisuje Masaryk položaj, ki je nastal v Rusiji po zmagi boljševikov za českoslovaško vojsko. Uredništvo.

Nove težave nam je pripravljaj in kmalu povzročil boljševiški prevrat 7. novembra 1917.

Opazoval sem boljševiško gibanje v Petrogradu in bil sem priča, kako je prešlo v Moskvo in v Kijev. Bil je zares čuden slučaj, da sem vsakokrat zašel naravnost v sredo boljševiških bojev. V Petrogradu sem stanoval v Korskij, v bližini Dvorca, in meni nasproti je bil brzojavni in telefonski urad; za te objekte so se borili na ulici, ki sem stanoval v njej. Podružnica je imela svoje prostore na začetku Basejne, potem pa v Znamenski; k dnevnim posvetovanjem sem hodil iz Korske v Znamensko in tu sem moral preko Litejnega prospekta, kjer so se takrat često odigravali poulični boji. Na posvetovanja sem prihajal redno in vsak dan; često sem hodil skozi ulice, kjer se je streljalo.

Tovarišem v podružnici to ni bilo všeč; mislim, da mi je sedanji poslanik Šeba očital nekakšno fiziološko pomanjkanje smisla za nevarnost. Sklenili so, da moram imeti nekoga, ki me bo čuval; tako sem dobil ujetnika Hūzo.

Toda podružnica je silila, naj se preselim v Moskvo, da bi se mi nič ne zgodilo. Podružnica da bo kmalu prišla za menoj. Odpeljal sem se torej v Moskvo, toda zjutraj, ko sem se pripeljal, se je vnel boj med boljševiki in četami Kerenskega in jaz sem se nepričakovano znašel

v znanem hotelu Metropol, ki so ga Kerenskega junckerji v naglici spremenili v trdnjavo; v njem sem preživel šest vročih dni, ko so ga boljševiki oblegali. Ko so zadnji dan junckerji ponoči neopazeno odšli in so boljševiki drugi dan zavzeli hotelsko trdnjavo (hotel je bil zares zelo soliden, zidovje masivno), so me tujci izvolili, naj govorim v njih imenu; za Ruse je bil izvoljen Poljak, kajti Rusi so se funkcije bali.

Ko sem se potem odpeljal iz Moskve v Kijev, sem zašel, ko so boljševiki oblegali Kijev, v francoski hotel na Kreščatik, torej v kraj, ki je bil že po svoji legi nevaren (tudi v hotel je med posvetovanjem v sosedni sobi treščila ogromna granata, ki pa slučajno ni eksplodirala); na željo prijateljev sem se preselil v sanatorij, ali zaradi tega ni bila nevarnost nič manjša, ker sem redno prihajal na seje Družine in so strelji udarjali tudi v sanatorij in v mojo sobo. Tega dne sva s Hūzo šla in tekla skozi pravo točo boljševiških krogel... Še danes, ko se po letih raznih izkušenj spominjam boljševiškega obleganja glavnih mest Rusije, sem mi zdi vse to kakor tesnoben sen.

Mene je prevrat zanimal v prvi vrsti zaradi naše vojske in vojaških načrtov. Kmalu je postalo jasno, da bodo boljševiki hočeš nočeš sklenili z Nemci mir. Tudi v tem so se ravnali po zgledu carja in svojih predhodnikov. Čudna igra usode: Miljukov se je umaknil iz provizorične vlade Kerenskemu, ker je Kerenski hotel revizijo programa v pacifističnem smislu; pozneje se je Kerenski poskusil bojevati, Miljukov je bil pripravljen skleniti z Nemci mir.

Moje prepričanje je bilo trdno; ne smemo se vmešavati v ruske notranje zadeve, ki jih je po-

Zavijanje.

Narodna Odbrana je razglasila načelo, da je treba slovenski jezik »likvidirati tiho in postopno«. Naše opozarjanje seveda »Pohodu« ni prijetno, ker mu bega najbolj skromne ovčice. Zato »Pohod« takole zavija:

Da smo si torej na jasnem! Če je tisto, kar ima »Slovenija« za pravo slovenstvo, tudi resnično slovenstvo, potem smo mi vsi za tiho in postopno likvidacijo. Bili bi za naglo likvidacijo, a vendar je boljše, da se sramota spravi s sveta brez hrupa in trušča.

Toda ne zavijanje ne utajevanje ne bo nikomur pomagalo. Kajti Narodna Odbrana hoče likvidirati slovenstvo sploh in ne samo slovenstvo »Slovenije«, kakor bi hotel natvesti »Pohod« svojim bralcem. Sicer naj se pa »Pohod« zanese: slovenskega jezika nima samo naš list za osnovo resničnega slovenstva, ampak ves naš narod. In ta samega sebe ne bo izdal. Izdajalstvo, to je bilo zmeraj le lastnost nekaterih.

Stapljanje.

Sicer se pa malo nižje »Pohod« sam nad to narodnodobrasko likvidacijo precej odkritosrčno veseli:

Vsak ima pri nas priliko opazovati naravni proces stapljanja, ki se brez vsakega pritiska vrši od postanka Jugoslavije.

In prav tako na drugem mestu.

...da smo Slovenci, Srbi in Hrvatje le deli tega enotnega naroda, čigar tendenca v nacionalnem oziru gre za tem, da se omogoči sukcesivno stapljanje teh treh delov v kompaktno celoto.

Popolnoma v skladu torej z željami Narodne Odbrane! Samo tisto »brez vsakega pritiska« se nam ne zdi v skladu z resnico. V našem listu najde lahko vsak in v vsaki številki dokazov zanj: od gospodarskega in upravnega pa do političnega in kulturnega. Ne bo ga tudi seveda kraj, dokler ne bo jugoslovenarstva konec.

Slovenski ali bizantinski pravopis.

Kar nas je Slovencev, pišemo seveda slovenskega. Za »Pohod« so v tem težave. Slovenske slovnice tako ne zna. Izvir njegove umstvenosti je pač na Vzhodu. Tam, na meji med Evropo in Azijo, zemljepisno še v Evropi, a kulturno v Aziji, leži starodavnoslavno mesto Bizanc. V njem se je razvilo klečeplastvo do posebno visoke stopnje, bizantinizem mu pravimo danes. Ni čuda, da se zdi to klečeplastvo podrejenemu duhu in manjrednostni zavesti naših jugoslovenov prav posebno imenitno.

In tudi ni čuda, da so bili ranjeni v dnu svojega jugoslovenskega nacionalnega srca, ko so tole zvedeli:

Šolski nadzornik v kamniškem okraju je opazil, da učenci ne pišejo besed kralj mučenik pravilno v zmislu slovenskega pravopisa, ampak z velikimi začetnicami, torej po bizantinsko. Grajal je to in je tudi moral grajati, če naj je vestno vršil svojo dolžnost.

»Pohod« pa to seveda grize.

Ne vemo, če kdo danes bolj časti svojega gospoda, kakor uradna Nemčija. Pa v nemških listih beremo, da pišejo v čast »unserem Führer«, torej »našemu vodniku«, a ne na primer po pohodovski »NašeMu Vodniku«. No, pa to zapisujemo bolj našim bralcem v kratak čas, kajti da bi mogli »Pohod« ozdraviti od njegovega štopnjevanega bizantinstva, tako abotni nismo. (Konec prihodnjité)

vzročila revolucija, in moramo se prepeljati iz Rusije v Francijo, kakor sem se s Francijo pogodil.

Ko so torej boljševiki pod Muravjevom primarširali na Ukrajino proti buržuaznemu Centralnemu svetu in da bi zavzeli Kijev, smo sklenili z njimi pogodbo; zagotovili so nam oboroženo nevtralnost in prost odhod iz Rusije. S priznanjem oborožene nevtralnosti smo bili (Narodni svet) priznani za redno in samostojno armado in vlado.

Kijev so boljševiki zavzeli 8. februarja; prejšnji dan sem po dogovoru s francosko vojaško misijo razglasil armado za del francoske armade, da bi s tem okreplil naš položaj.

Muravjev sam je skušal svoje obveze izpolniti; toda kijevski boljševiški sovjet je, baje brez vednosti Muravjeva, poslal češke agitatorje k naši vojski, da bi prestopila v Rdeči armadi. Takrat je bil to eden izmed kritičnih trenutkov, kakršnih smo često precej preživeli. Po zrelem premisleku sem se odločil, naj naši fantje čujejo boljševiške agitatorje. To se je zgodilo in nasledek je bil ta, da se je od vse armade priglasilo za Rdečo armado, mislim, 218 moži; in od teh so se takoj drugi dan nekateri vrnili k nam — naravno, kajti kmalu so spoznali napake boljševiške armade. Za primer navajam, da se je eden izmed naših »rdečih« takoj drugi dan bahal s polnim žepom ur. Tak argument je boljšim ljudem koreniteje odprl oči, kakor pa bi jim jih bila moja prepoved, da ne smejo slišati boljševiških razlogov. Res so nekater ruski in francoski častniki zelo skeptično sprejeli mojo odločitev, toda rezultat je dal meni prav, ne vojaškemu birokratizmu. (Dalje prihodnjité)

Opazovalec

† Slovenski očak, prelat Tomo Zupan

Na Okroglem pod Sv. Joštom na Gorenjskem je v ponedeljek 8. sušca t. l. umrl prelat Tomo Zupan v 98. letu življenja. Rojen je bil 21. grudnia l. 1839 v brezniški fari pri Lescah, prav kakor France Prešeren. Tomo Zupan je bil po materi tudi v sorodu s Francetom Prešernom.

Prelat Tomo Zupan je videl tri naše rodove. Učakal je skoraj sto let, dosegel je starost očakov. Kot podoba patriarhov stare zaveze se vzdiguje njegova postava iz slovenske zgodovine.

Tomo Zupan ni bil povprečen človek, bil je v vsem življenju in obnašanju mož posebne vrste. Ni bil povprečnik, kakršni so današnji dan, ko je kulturna raven tako nizka, da imajo koprive za vrtnico in neumna gesla za modroslovje. Tomo Zupan je bil predstavnik tistih slovenskih pokolenj, ki so nosila v sebi še kulturo možgan in duha. Tomo Zupan je bil Gorenjec, pokončen mož. Pa tudi mož uglajenih družabnih oblik.

Bil je vzgojitelj in Slovenec. Bil je veroučitelj in slavist, učenec Miklošičev. Poučeval je na gimnaziji v Kranju in v Ljubljani. Vzgojil je cele rodove slovenskega razumništva, posvetnega in duhovskega. Njegovi izvorni domisleki med poukom so ostali njegovim učencem v spominu. Prelat Zupan ni bil zelot, bil je Prešernovega rodu in duha, bil je mož izbranega okusa. Ko je vodil ljubljansko »Alojzijevisčce«, kamor ga je postavil l. 1881 škof dr. Pogačar, ni bil le predstojnik svojim gojencem, ampak je pospeševal njih vsestransko izobrazbo, pospeševal je dijaški list »Domače vaje« in iz njih kroga je zrasla cela generacija slovenskih književnikov in znanstvenikov. Gledal je na to, da so si dijaki širili obzorje tudi z učenjem drugih kot šolskih predmetov.

Prelat Tomo Zupan pa je hotel vzgojiti ne le ozki krog svojih učencev, ampak vso slovensko mladino in jo ohraniti slovenstvu posebno tam, kjer je bila v nevarnosti, da jo potujčijo. Zato je soustanovil slovensko narodno obrambno šolsko »Družbo sv. Cirila in Metoda« l. 1885 ter je bil njen »prvomestnik«, ki je izvirna Zupanova beseda za »predsednika«. Vodil jo je z moško odločnostjo zoper tujce do l. 1906., ko so jo dobili v roke dr. Žerjavovi ljudje, ki so pozneje postali jugoslovenci. Tomo Zupan, ki je hotel, da bi imeli v »Družbi sv. Cirila in Metoda« prostor vsi Slovenci vseh političnih prepričanj in da bi ostala vseslovenska ustanova, ni mogel iti z Žerjavovci.

Nekaj let je bil tudi urednik »Zgodnje Danice«. Pisal je tako izvirno slovenščino, da se je razlikovala »Zgodnja Danica« od vseh drugih listov. Humorist Rado Murnik je Zupanovo slovenščino porabil v »Veveranu in Vevereli«.

V slovenski kulturni zgodovini bo pa ostalo zapisano ime prelata Toma Zupana še posebej zato, ker je bil velik častilec Franceta Prešerna. Zbral je o Prešernu toliko zanimivih podatkov iz Prešernovega življenja, da ima že zaradi tega neprecenljive zasluge za slovensko kulturno zgodovino. V svojih pogovorih s Prešernovo sestro Lenko in z drugimi Prešernovimi sorodniki nam je ohranil in zbral podatke o zasebnem Prešernovem življenju, ki bi bili sicer izgubljeni za vekomaj. Posebno znamenita je Zupanova knjiga »Prešernova Lenka«. Prelat Zupan je imel v svojem gradiču na Okroglem tudi Prešernovo sobo, s pravo Prešernovo opravo in drugo ostalino. Zupanove zapiske o Prešernu in drugih slovenskih možeh in dogodkih bodo morali slovenski kulturni zgodovinarji sedaj po njegovi smrti natančno pregledati in porabiti kot dragoceno gradivo. Saj je bil prelat Zupan mož aristokratskega duha, je osebno poznal Prešerna, je preživel dobo taborov in prebujenja slovenske književnosti, ves politični in kulturni razvitok slovenstva zadnjih 80 let.

To in ono

(Dbpis.)

V predzadnji številki »Pohoda« se nepoznan jugosloven pritožuje zaradi referata nekega ing. Adamika, vendar kljub vsemu vzdihovanju ni mogel dokazati, da izvajanja navedenega gospoda ne bi bila resnična.

V zadnji številki »Pohoda« pa javka drug jugosloven zaradi naših domačih in tujih industrialcev. Mogoče bo pa brat doktor belgijske bivše Université philotechnique (sedaj le Institut philotechnique avec cours par correspondance), ki od l. 1933/1934 ne sme podeljevati nikakršnih akademskih naslovov več, vedel povedati o solidnosti nekega dela naše gospodarske »aristokracije«.

Opazamo tudi v »Pohodu«, da smo postali Slovenci del jugoslovenskega naroda. Vsekakor lep napredek, če pomislimo, da smo bili do nedavnega še »pleme«.

List g. dr. Puca zatrjuje, da bi se nam prilegle tajne volitve. Tudi mi nimamo ničesar proti svobodnim in tajnim volitvam, kar smo vedno in dosledno poudarjali, pač pa tega g. dr. Puc v dobi svoje konjunktore ni hotel vedeti!

Znani sodelavec »Slovenske besede« postaja nestrpen glede preiskav, ki se vršijo pri raznih

mestnih uradih in podjetjih. Naj le malo potrpi, saj smo morali tudi mi meščani čakati 10 let na to, da pogledamo v »vzorno« poslovanje v dobi blagodejnega poslovanja na našem magistratu. Morda bodo le sedanji gospodje v prihodnjih desetih letih ustregli našim dolgotrajnim željam. Vsekakor pa malo potrpljenja, cenjena gospoda!

»Slovenska beseda« se pritožuje čez »Kroniko« ter priporoča, naj bi se v »Kroniki« ponatisnili tudi nekateri sestavki Kurenčkove Nežke. Mogoče bodo pa ti sestavki vendarle cenejši, kot so bili slavospevi o poslovanju prejšnje gospode na mestnem magistratu, za katere je poleg drugega morala mestna občina na eni izmed zadnjih sej finančnega odbora prispevati preko četrtilijona dinarjev k primanjkljaju »Kronike«.

Poglavitna skrb

Naši jugoslovenski poslanci rešujejo kakopak tudi politična vprašanja. Ker so zelo moderni in ker je danes najmodernejša hrvaško vprašanje, beremo te dni skoraj vsak dan kak govor, kako je treba to vprašanje »rešiti«.

Tudi jugosloven Mita Dimitrijević je med reševalci. Izvirno je pri njem, da natančno ve, kaj hoče prav za prav dr. Maček. Menda še natančneje, ko dr. Maček sam, kajti po njem bi bil dr. Maček zadovoljen, če se izvede močnejša dekoncentracija nekaterih upravnih panog. A še na misel mu baje ne prihaja, da bi se to izvršilo tudi — poleg drugega — glede financ.

To se pravi z drugo besedo, da je dr. Maček prav za prav jugosloven. Kajti jugoslovenci so zadovoljni z vsako samoupravo, razen s finančno. To je njih dekoncentracija, katere pravo ime je centralizem, ali po novem, unitarizem.

Le ne razumemo, zakaj potem vse to reševanje. Če ni morebiti stvar le malo drugačna? Če ni morebiti poglavitna vsebina tako hrvaškega kakor slovenskega vprašanja popolna samouprava financ.

Kajti tako se nam zdi, če bomo imeli to, nam bo vse drugo navrženo. Še misliti si ne moremo, da bi čaršijo brigala katerakoli upravna panoga tisti hip, ko ne bo mogla imeti zanjo nad vse koristne uprave denarja.

A prav tako si ne moremo misliti najskromnejše samouprave dotlej, dokler bodo smolnati prsti čaršije upravljali naš denar.

Kedaj bodo že razumeli tam doli, da ne bo miru in zadovoljnosti, dokler ne dosežejo Slovenci in Hrvatje popolne, res popolne finančne samouprave? In da sploh odrekamo vsakomur dobro voljo za pravično rešitev slovenskega in hrvaškega vprašanja, ki se tega poglavitnega vprašanja izogiblje!

Fondi

Tajnik centrale industrijskih korporacij v Belgradu Gjoka Čurčin je povedal na industrijskem zboru v Belgradu, da je danes po raznih ministrstvih in uradih že 63 različnih fondov. 63 fondov torej, ki izven rednih javnih dajatev nabirajo denar, najbolj in največ seveda v krajih z najrazvitejšim prometom, torej v Sloveniji.

Koliko predsednikov, tajnikov in odbornikov neki živi na stroške teh fondov? Po čim so seje in koliko jih je?

Fondi so seveda neposreden in neizogiben plod unitarizma. Dokler bo živel ta, bo prvih čedalje več.

Ker pa je teh fondov še premalo, dobimo v kratkem novega: cestni fond. Tega bo vzdrževala Slovenija s četrtino, ker se bo denar zanj nabiral iz železniškega prometa. Kakor znano, donajajo slovenske železnice četrtino vseh dohodkov jugoslovenskih železnic. Ker so dohodki cestnega fonda preračunani na 120 milijonov, bo torej Slovenija prispevala vanj najmanj 30 milijonov. Dobila bo pa za lastne ceste okoli 4 milijone, 26 milijonov pa pojde za graditev cest v južnih banovinah.

Se tole: O cestnem fondu piše tudi »Jutro«: »Denar naj se porabi tam in v korist tistega, ki ga je zbral.« Pa še pristavlja, da je to smotrna in pravična zahteva.

Kakor zmeraj in povsod, je spoznalo »Jutro« smotrnost in pravičnost te zahteve šele sedaj, ko nima v vladi nobene besede. Ko so bili njegovi zapovedniki v vladi, so zmeraj glasovali za nesmotrne in nepravične zahteve takih, ki so zahtevali, da se porabi denar v korist tistega, ki ga ni zbral. Ustvarili so tudi zakonodajo, ki omogočuje, da se še danes porablja denar za tistega, ki ga ni zbral. Tiste Slovence pa, ki so hoteli, da se naš slovenski denar upravlja doma in za nas, je pa razglašalo za izdajalce narodnega in državnega »edinstva«.

Sicer pa: »Naša misel«, glasilo jutranje mladine, se še danes zgraža, da bi se utegnil naš denar porabiti doma, za naše ceste, za naše bolnice, dokler na jugu ni dovolj cest in bolnic. Šele potem, ko bodo imeli na jugu dovolj novih, modernih bolnic, s posteljami za vsakega bolnika in še več, ko bodo imeli te bolnice, seveda za naš denar, šele potem homo po tej čedni jugoslovenski za-

misli smeli začeti zidati nove, ali bolj verjetno, popravljati stare bolnišnice pri nas doma.

In »Naša misel«, to je list, ki se nacionalni »Pohod« isti z njim in ki ga »Jutro« hvali!

Denarna politika Narodne banke

Narodna banka je dala kot prispevek za belgrajski velesejem 500.000 dinarjev.

Pri tem je treba pripomniti, da tega belgrajskega velesejma še nikjer — ni. Sicer razmišlja jejo doli že nekaj let, da bi ga ustanovili. A seveda ne tako, da bi sami kaj dali — Bog ne zadeni! Te vrste ljudje belgrajski gospodarstveniki niso. Pač pa so ga pripravljali osnovati za državni, to se pravi za slovenski in hrvaški denar. Zato že nekaj let, torej ves čas svojega razmišljanja o »neizogibni« potrebi belgrajskega velesejma tudi zahtevajo, naj jim da država v ta namen potrebne milijone. Kajti to vendar ne gre in je očitno zapostavljanje prestolnice, da bi Ljubljana in Zagreb imela velesejem, Belgrad pa ne.

Le da je pri tej stvari neki razložek, na katerega ni še doslej pokazal noben belgrajski list. Ta namreč, da sta Ljubljana in Zagreb osnovala svoja velesejma sama iz zasebnih sredstev in da ga tako tudi vzdržujeta.

Pri tem bi bilo treba še posebej poudariti, da je misel velesejma v naši državi sploh izšla iz Ljubljane in da je bil v Ljubljani ne samo prvi velesejem, ampak dolgo časa tudi edini velesejem.

Vendar pa Ljubljana za svoj velesejem v vseh šestnajstih letih njegovega obstanka ni dobila od »Narodne banke« niti dinarja, medtem ko je belgrajski dobil pol milijona v času, ko ga še sploh ni, ko torej ne more še nihče vedeti, če se bo sploh obnesel.

Toda taka je pač finančna politika »Narodne banke«: v Ljubljani ni zgubila doslej nič od svojih terjatev, v Belgradu pa zgublja leto za letom in odpisuje okoli 40 do 50 milijonov. Zato pa daje menda Belgradu še povrh. Ljubljani pa nič.

Jugoslovenski unitarizem!

Prejemki

»Slovenija« št. 8. od 19. februarja je poročala, da so povišali narodnim poslancem prejemke za 50 dinarjev na dan in da znaša zaslužek narodnega poslanca poslej 300 (tri sto) dinarjev na dan. Iz več razlogov sem ob tej vesti javnosti dolžan podati račun o svojih prejemkih in izdatkih: 1. sem državni uradnik, vzgojitelj, ki baje nosim silno odgovornost za nacionalno in moralno odgojo mladine, sem tako rekoč steber upa naroda in dobivam za to 1200 dinarjev mesečno ali 40 dinarjev na dan; 2. je bilo pravkar prvega v mesecu in mi je (podroben račun je bil že nekoč v časnikih in si ga ni težko napraviti) ostalo pet dinarjev za nabavo obleke in knjig; 3. da ne trošim po nepotrebnem, boste takoj verjeli, če povem, da imam družino, ženo in otroka, kar je vsekakor lepo in v skladu z božjimi in posvetnimi postavami; 4. ob teh dejstvih mi je hudo za zgubljenih 16 let po šolskih klopih, kajti če bi se bil v svoji mladosti odločil za katerakoli obrt, bi bil morda že poslanec, kot vzgojitelj vem, da ne bom; 5. zaradi šolskega stradanja nosim seveda nasledke v dolgotrajni želodčni bolezni itd.

Da vas sedaj vprašam, gospod urednik, ali res ni nobene rešitve več? Zdi se mi, da so spričo volitev obljubljali zvišanje prejemkov državnim uradnikom. Naše družine so lačne, in jim je vseeno, koga mi volimo, od nas le terjajo kruha. St.

Tistim, ki jih še ne poznajo...

namreč jugoslovenov, priporočamo, da prečitajo skupščinske razprave o letošnjem predračunu, ki prav za prav niso bile predračunske, ampak preudarjanje in modrovanje naših jugoslovenov o edino zveličavnem centralizmu in o enem, edinem narodu v Jugoslaviji (Srbi, Hrvati in Slovenci so le eden, to je jugoslovenski narod). To je edina rešitev za nas; to je edina, pravilna in logična teza, vse drugo vodi v prepad in anarhijo, a kar je glavno, po ofiциelnem priznanju treh bratovskih narodov, bi le-ti v skupni državi imeli tudi enake pravice in oblast. Zato pa so vsi politiki in sploh državljani, ki drugače mislijo, rusilci države in po mnenju poslanca Kovača bi se bil moral šestojanuarski režim uvesti že leta 1918. Sploh pa (po njegov izjavi) ni bilo na Hrvaškem nikdar tako poštenega in pravičnega režima, kakor je bil tisti Petra Živkovića. A tragedija tega režima je bila samo v tem, da ni bila to »revolucionarna kretanja« (!), ampak samo koncentracija ljudi...

Vso to Kovačevo »logiko« pa je v triurnem govoru pošteno zabelil še poslanec Baričević, ki je glede na hrvaško vprašanje, enoimenski in troimenski narod med drugim takole modroval:

»Jugoslovenci imajo svojo vlogo na Balkanu in v osrednji Evropi, ako so jugoslovenci in ker so jugoslovenci. Hrvati, Srbi in Slovenci, vsaki posebej, nehajo biti v današnjem veku subjekt in postanejo spet predmet tujega računa in izkoriščanja (zakaj, ako so v skupni državi državi in enakopravni?! — opomba pisca). Zato jugoslovenski nacionalizem ne more sprejeti teorije (!) o treh narodih, zato jugoslovenski nacionalizem

ne more sprejeti niti priznati hrvaškega vprašanja, kajti če bi to vprašanje sprejel, bi s tem priznal, da je on sam, to je jugoslovanski nacionalizem, odveč in nepotreben, a potem je tudi logično, da ni več vzroka, niti pogoja za njegov obstoj.

Nadalje:

»Vsak narod ima svojo etiko, svojo posebno dušo, svojo lastno organizacijo, svoje simpatije in antipatije s posebnim tipičnim prizadevanjem, svoje posebne potrebe in cilje. Z eno besedo, ta narod ima pravico, a seveda tudi voljo, da vodi lastno politiko v pravcu svojih interesov. To je znanstveno, logično, nepobitno. Vsi sofizmi, vsi sramežljivi plašči sporazuma ne morejo prikriti te golote. In ko je vse to ugotovljeno, potem je tudi jasno, na katero pot vodi našo zemljo nauk treh posebnih narodov v državi Jugoslaviji.«

Kaj ne, po teh sočnih besedah ni več potrebna nobena razlaga, niti ni dvoma o čisti jugoslovanski ideologiji JNSarjev, ki je vse prej kakor — demokratska in pravična. ... ec.

Avstrija in slovenska manjšina

V skupščini je podal ministrski predsednik in notranji minister dr. Stojadinović poročilo o zunanjepolitičnem položaju. Med drugim je glede na legitimistično vprašanje v Avstriji izrazil upanje, da ne bo Avstrija v tem pogledu ničesar storila, kar bi kršilo veljavne pogodbe. Kakor znano, prepovedujejo te vrnitev Habsburgovcev.

Bolj ko vrnitev Habsburgovcev, ki je še ni, pa žge nas Slovence druga stvar, namreč kršenje saintgermainške mirovne pogodbe glede pravic slovenske narodne manjšine na Koroškem, torej nekaj, kar se je že izvršilo. Pri tem bi pripomnili samo tole: Čemu naj bi se sedanja črnorumenca Avstrija vznemirjala zaradi takih želja sosedov, ki se tičejo prepovedi habsburgovske monarhistične obnove, ko pa vidi, da lahko popolnoma nemoteno in nekaznovano krši slovenske manjšinske pravice, da torej lahko nekaj dela, kar mirovne pogodbe vse bolj surovo krši.

Zato se nam zdi zelo verjetno, da se bo na taka svarila ozirala le, kolikor se ji bo zdelo glede na druge države.

Koroška bolečina

1. letošnjega aprila morajo prenehati na Koroškem vse slovenske prosvetne organizacije z delom. To se pravi, prenehati mora z delom »Prosvetna zveza« na Koroškem, v kateri je bilo okoli 40 prosvetnih društev.

Tako gre dalje, navzlic vsem obljubam, zagotavljanju, pogodbam: udarec za udarcem leti na slovenskega človeka.

In to dela tista Avstrija, ki si je baje dala za nalogo, da uveljavi v politiki krščanska načela, tista Avstrija, ki govori, da hoče osnovati krščansko družbo na načelih papeške okrožnice »Quadragesimo anno«.

Tista Avstrija dela to, ki zmeraj zatrjuje in pripoveduje o potrebi mirnega sožitja državljanzov na osnovi krščanske pravičnosti in ljubezni.

Seveda, kdor pomisli teh nekaj let nazaj in se spomni, kako je prišla sedanja vladavina do moči,

ta se ne čudi. Treba mu je samo domisliti se na kršenje ustave, na prelomljene prisege (to je menda osnova krščanskih čednosti), na ubijanje ljudi, ki so zakonitost branili proti nasilju.

A ta lažikršćanska Avstrija je tudi tista, ki ni samo surovo kršila načel človečnosti in pravičnosti, ampak ki je kršila tudi prav tako surovo določila saintgermainške mirovne pogodbe.

In če naj imajo meddržavne pogodbe sploh kakšen pomen in namen, tedaj je treba nekaj storiti, ne pa čakati, da bo vzeta slovenskemu človeku na Koroškem zadnja pravica in s tem spodbujati sovražnike slovenskih Korošcev, da uganjajo dalje nasilja in slabe njihov odpor.

Našim prijateljem!

Naš tednik »Slovenija« je treba razširiti kar največ mogoče. Prepričani smo, da to žele ne le naši dosedanji naročniki, ampak vsi prepričani Slovenci. Zato prosimo vse naše naročnike in prijatelje, da naj nam pridobivajo novih naročnikov. To zato, da list tvarno podpro in pa da se slovenska misel čimbolj razširi. Našemu tedniku je treba že zaradi kritja stroškov, ki so veliki, novih plačujočih naročnikov, da ne omagamo.

Naslove novih naročnikov naj pošiljajo naši prijatelji na naslov: UPRAVA TEDNIKA »SLOVENIJA«, LJUBLJANA, TYRSEVA CESTA 17.

Uprava tednika »Slovenija«

Mali zapiski

Prepovedana knjiga.

Državno pravdnštvo v Zagrebu je prepovedalo prodajati in širiti knjigo »Povratak iz SSSR«, ki jo je spisal v francoščini André Gide in ki je izšla v hrvaškem prevodu v Zagrebu.

En Slovenec...

je v skupščini pri predračunski razpravi kritiziral skrajno centralizacijo vseh naših financ, češ da se ves kapital zbira samo na enem mestu... (»Politika« od 21. februarja.)

Povišanje javnih dajatev.

Novi finančni zakon nam donaša skoraj 100% zvišanje taks. To zvišanje bo seveda spet v prvi vrsti zadelo Slovenijo, kajti takse so povsod v prvi vrsti davek, ki ga plačuje razvitejše gospodarstvo. Primitiven, avtarkično živeč kmet kje na jugu skoraj nima opravkov z oblastnjami.

Ker se je pri predlaganju novega preračuna poudarjalo, da so se gospodarske razmere v naši državi začele izboljševati in da bo torej naše gospodarstvo nekaj povišanih dajatev lahko pre-

davno sem bil namenjen k vam, da tebi, Abumašar, in, Vihing, tvojim Frankom izrazim svoje veliko nezadovoljstvo. Zato pa vam s tem večjim zadovoljstvom najprej potrdim, da je Abumašarjev horoskop pravilen. Prav se vam godi, da vam grški Saturn preti s pogubo. Služabniki hudiča in pekla, kako pa ste zanemarjali mojo službo! Moj stari sovražnik tam gori v svetlih nebesih napreduje in zmaguje, a tu spodaj v temah nazaduje in propada hudič in pekel. Ves svet napreduje, nove iznajdbe se kopičijo, samo na tirišču greha lenoba, mrtvilo in zastoj. Kdo bo še veroval v hudiča in pekel? Reši nas samo napredek nazaj, popolni polom ustavijo samo nove iznajdbe starih grehov. Ali ne bi na primer kazalo, spet oživiti staro poganstvo, stare malike? In heroično hinavstvo postaja spet moderno. Služabniki hudiča in pekla, pomešajte se tudi vi s krinko heroičnega hinavstva med nevedno čredo in poskušajte prekričati najglasnejše kričaje. S krinko heroičnega hinavstva se prerinete na vodilna mesta, vodstvo v politiki in veri pade v vaše roke in zmagoslavno spet zavladajo peklenške sile.

Arnulf (povesi glavo): Vse se je zarotilo proti nam, Slovani, zvezde in zdaj še peklenški duhovi.

Vihing: Vojvodska visokost, zvest ti je ostal samo diplomat. In to je dovolj! Igra še ni izgubljena. Abumašar, dovolj! (Abumašar brzoročno pobere Rihbaldu oznake in mu pihne mrmrajoč v obraz. Rihbald se predrami in si mane oči.)

Rihbald: Kako sladko sem spal in kako lepo se mi je sanjalo. Ali nisem bil v Olimpu pri Jupitru? Seveda, a zaman sem se oziral v strašni žeji po Ganimedu in Hebi, da mi natočita kupico nektarja. In potem sem zdrknil na mah v pekel. In videl sem, kako je star, grd in švedrast hudič kuril velikanski kotel z napisom »Za Vihinga«.

3. nastop.

Grof Gosvin (prihiti po stopnicah): Oprostite, vojvodska visokost, prinašam veselo novico. Še pred poroko, že pojutrišnjem vas pospremim lahko

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

Nove vloge Din 50.000.000
Oproštene vloge, prenešene na nov račun Din 60.000.000
Skupno stanje novih vlog Din 110.000.000

Novo vlogo vsak čas izplačljive!

Obrestna mera do 5%

Za vse vloge jamči mestna občina Ljubljanska

neslo, bi poudarili mi še to, da se izboljšujejo razmere vseh povsod, a v Sloveniji gotovo ne. Treba je vzeti samo v roke številke, koliko je brezposelnosti in kako pada število trgovskih in obrtnih obratov. Zato bi bilo samo pravično, da se ne povišujejo dajatve, ki jih v prvi vrsti plačuje Slovenija, pač pa take, ki naj jih plačajo zlasti kraji, ki so se iz gospodarske stiske že izmotali.

Naj bi o tem razmišljali vsi tisti, ki hočejo biti v skupščini in drugod zastopniki slovenskega naroda.

Nacionalizem.

Slovenski pisatelj France Bevk iz Gorice hodi pod nacionalno Italijo pravo trnjevo pot. Vsak čas ga zapirajo, vabijo na policijo, zaslišujejo. Najbolj seveda skrbi Lahe, da ne bi po slovenski knjigi zvedeli slovenski ljudje, da so prav za prav na slovenski zemlji. Ne glede na barbarski nalog, da je moral Bevk svojo slovensko povest »Mrtvi se vračajo« priobčiti pod italijanskim naslovom, mu je nacionalna cenzura tudi prepovedala, rabiti v tej slovenski povesti, ki se godi na slovenski zemlji, slovenska krajevna imena. Tako mora na primer pisati... »plavali so nad Carsom (Krasom!!!) beli oblaki...«

Nacionalistična histerija. In ta nacionalizem je seveda našim nacionalistom za zgled.

Primerjava.

V belgrajski »Pravdi« je napisal vseučiliški profesor dr. Arandelović tele besede, ki jim res ni treba ničesar dodati:

Zamislimo si nas Srbe v hrvaškem položaju. Zamislimo si povsod v naši preteklosti Hrvaško namesto Srbije, Hrvate namesto Srbov. Recimo, da je v Jugoslaviji več Hrvatov ko Srbov, da je kralj Jugoslavije Hrvat, a ne Srb, da je katoličan, a ne pravoslaven, da je prestolnica Zagreb, a ne Belgrad, da so predsedniki jugoslovanske vlade Hrvatje, a ne Srbi, da sedita vlada in skupščina v Zagrebu, a ne v Belgradu, da se država upravlja v vnanji in notranji politiki iz Zagreba, a ne iz Belgrada, kaj mislite, da bi bili mi potem še v tej meri »integralni« jugoslovenci, kakor smo danes?

v bohinske fužine. Naši svatje napravijo izlet v Ajdovski gradec. Bogomila hoče razkazati ženinu svoj okus na prenovitvi gradu, svoje dote. Od tu ni daleč do rudnikov, plavžev in kovačnic. Istočasno si ogledamo pri slapu Savice spomenik Črtomirja, starega slovenskega junaka. Še danes roma ljudstvo k njemu in ga slavi.

Vihing: Izlet k slapu Savice?

Grof Gosvin: Prekrasen kraj! Onstran Bohinjskega jezera se razprostira široka dolina Ukanca. Sami pašniki, apnenice in oglarske kopice. Čredniki pasejo živino in veselo trobijo na rogove, dolge lesene cevi, ovite s črešnjevim lubom. Na desno se vzpenja skalna stena Komarče, sredi tesni v ozadju pa izvira z veličastnim slapom Savica.

Vihing (se zamisli). Izlet skozi Ukanco, pod Komarčo, k slapu Savice? (Potegne Arnulfa za roko, stopi z njim v ozadje in mu pomembno zasepeče.)

Arnulf (mu stisne roko): Hvala ti, moj zvesti diplomat. Igra je dobljena! (Vrneto se k družbi.) Oprostite, grof Gosvin, da se ne moremo odzvati vašemu ljubeznivemu vabilu. Ravnokar mi je sporočil Vihing važno vest s Krnskega gradu. Še nocoj moramo v urnem, vojnem pohodu odjahati domov. Po Kresu se vrnemo in tedaj bo dosti časa za nakupovanje orožja. Samo na čarovnico ne pozabite, dragi grof. Postavite ljudstvu strahovalen zgled: na grmado z njo!

Grof Gosvin: Sem že poizvedel, ženščina je doma v Bohinju. To je domača vračarica Kanja.

Abumašar: Čarovnico, živo žensko na grmado? Bog usmiljeni in milosrdni. Noben drug nima čarovne moči, edini čarovnik je tukaj Abumašar. Nikar, nikar sežigati nedolžnih ljudi! Prismoda me je napadla samo iz zavisti zaradi zaslužka. Za nekaj dni jo zaprite in sestradajte, pa bo konec uporne objestnosti. (Zastor.)

(Dalje prihodnjič)

Urednik in izdajatelj: Tone Fajfar v Ljubljani.

Sava Radič-Mirt:

Črtomirjeva vrnitev

Načrt za filmsko tragedijo v treh dejanjih. — Dalje.
(Vse pravice pridržane)

Abumašar (skoči v jezi in zadregi proti Jupitru): Mundus vult decipi, ergo decipiat! Ljudstvo samo zahteva laž in prevaro. Mi le izkoriščamo, k čemur se samo ponuja.

Jupiter: Ljudstvo je otrok in živi, kakor ga vzgojiš in navadiš. Bodi dober in če imaš na izbiro laž in resnico, hrani ga rajši s kruhom resnice.

Abumašar: Na tisoče nas je čarovnikov in magov po vsem svetu in vsem se godi izvrstno. Ljudstvo nas časti in nam prinaša bogate darove. Ali naj jaz, onemogli stavec, navajen živeti brez dela v časti in bogastvu, stopim zdaj pred ljudstvo kot spokornik in se mu izpovem? Jupiter, ali si izgubil razumnega duha? Zdaj na stara leta naj poginem kot sestradan pes za plotom? (Plane k Rihbaldu, mu sname krinko in skrije streljo.) Izgini, Jupiter, izgini, sovražnik božji! (Rihbald spete sede, zaspi in zasmrči.)

Vihing: Ali nisem vedno trdil, da je grški duh najopasnejši protivnik frankovske duše? Protivnik vseh demonov, ki se bore za frankovsko zmago?

Abumašar (zajeclja, še vedno tresoč se od jeze in zadrege): Zdaj... zdaj, gospodje... po... pokličem Sat... Saturna, da osmeši te... tega izprisenca... Ju... Jupitra. (Pristopi k Rihbaldu in mu brzoročno natakne satanove oznake.) Pridi, pridi, Sat... Sat... Sat...

Rihbald (vstane): Sem že tukaj, dober večer, gospodje. Naravnost iz pekla sem priletel, že na poziv prvega zloga. Bil sem baš sredi pota, že davno namenjen k vam.

Abumašar (prestrašen): Iz pekla? Od kdaj prabiva Saturn v peklju?

Rihbald: Saj nisem Saturn, ampak Satanael, glavar vseh peklenških in zemeljskih demonov. Saj si klical Sat..., to se vendar pravi Satanael. Že